

DECIZIA nr. 758 din 23 noiembrie 2017

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor [art. 275 alin. \(1\) pct. 2 lit. d\) din Codul de procedură penală](#)

EMITENT • **CURTEA CONSTITUȚIONALĂ**

Publicat în **MONITORUL OFICIAL nr. 345 din 19 aprilie 2018**

Data intrării în vigoare 19-04-2018

Valer Dorneanu	- președinte
Marian Enache	- judecător
Petre Lăzăroiu	- judecător
Daniel Marius Morar	- judecător
Mona-Maria Pivniceru	- judecător
Livia Doina Stanciu	- judecător
Simona-Maya Teodoroiu	- judecător
Varga Attila	- judecător
Afrodita Laura Tutunaru	- magistrat-asistent

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor [art. 275 alin. \(1\) pct. 2 lit. d\) din Codul de procedură penală](#), excepție ridicată de Ludovic Murvai în Dosarul nr. 9.516/271/2016 al Judecătoriei Oradea - Secția penală și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr. 2.098D/2016.

2. Dezbaterile au avut loc în ședința publică din data de 2 noiembrie 2017, în prezența reprezentantului legal al autorului excepției, domnul avocat Mircea Ursuța din cadrul Baroului Bihor și cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Iuliana Nedelcu, și au fost consemnate în încheierea de ședință de la acea dată, ocazie cu care Curtea, având în vedere cererea de întrerupere a deliberărilor pentru o mai bună studiere a problemelor ce formează obiectul cauzei, potrivit [art. 57](#) și [art. 58 alin. \(3\) din Legea nr. 47/1992](#) privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, a dispus amânarea succesivă a pronunțării pentru data de 9 noiembrie 2017 și 23 noiembrie 2017, dată la care a pronunțat prezenta decizie.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, constată următoarele:

3. Prin Încheierea din 4 octombrie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 9.516/271/2016, Judecătoria Oradea - Secția penală a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor [art. 275 alin. \(1\) pct. 2 lit. d\) din Codul de procedură penală](#), excepție ridicată de Ludovic Murvai în dosarul de mai sus, având ca obiect soluționarea unei cauze penale la fond în care se fac cercetări pentru săvârșirea infracțiunii de furt calificat prevăzută de [art. 228 alin. \(1\)](#) și [art. 229 alin. \(1\) lit. b\) și d\) din Codul penal](#) cu aplicarea [art. 41 alin. \(1\) din Codul penal](#).

4. În motivarea excepției de neconstituționalitate se susține că prevederile legale menționate sunt neconstituționale, deoarece obligă persoana vătămată la plata cheltuielilor judiciare în caz de împăcare. Astfel, se poate ajunge ca aceasta să plătească cu titlu de cheltuieli judiciare o sumă mai mare decât însuși obiectul aceluși proces, fără a avea nicio culpă în declanșarea și continuarea procedurilor respective, întrucât în cauză a operat principiul oficialității. În acest mod, apreciază autorul excepției, se dispune în mod indirect o măsură de trecere în proprietatea publică a unui bun proprietate privată, pe bază de discriminare. Arată că în cauză a suferit o pagubă de 680 lei, pe care a recuperat-o prin intermediul mijloacelor legale puse la dispoziție, dar urmează să plătească pentru acest serviciu oferit o sumă mai mare decât prejudiciul suferit.

5. În concluzie, soluția legală de obligare a persoanei vătămate la plata cheltuielilor judiciare, în caz de împăcare, fără a exista o culpă a acesteia (împăcarea în scopul recuperării prejudiciului nu poate fi considerată o culpă procesuală) este contrară dreptului la un proces echitabil, precum și dispozițiilor constituționale care garantează proprietatea privată.

6. Judecătoria Oradea - Secția penală opinează că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată, deoarece nicio normă constituțională nu impune gratuitatea actului de justiție. Cheltuielile judiciare ocazionate de procesul penal, avansate de stat, trebuie suportate de partea vinovată pentru provocarea acelor cheltuieli. Dispozițiile legale criticate reprezintă norme de procedură a căror reglementare este de competența exclusivă a legiuitorului, care, în acord cu [art. 126 alin. \(2\) din Constituție](#), în considerarea unor situații deosebite, poate institui reguli speciale de procedură. Persoana vătămată se poate împăca cu inculpatul, condițiile împăcării putând fi impuse de aceasta, întrucât legea nu limitează suma pe care o poate pretinde pentru a se împăca cu inculpatul.

7. Potrivit prevederilor [art. 30 alin. \(1\) din Legea nr. 47/1992](#), încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate ridicate.
8. Guvernul apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. Astfel, prin [Decizia nr. 51 din 16 februarie 2016](#), Curtea Constituțională, pronunțându-se asupra soluției legislative anterioare, similară cu cea criticată în cauza de față, a statuat că nicio normă constituțională nu impune gratuitatea actului de justiție. Prin urmare, cheltuielile judiciare ocazionate în procesul penal, avansate de stat, trebuie suportate de partea vinovată pentru provocarea acelor cheltuieli.
9. Prevederile [art. 275 alin. \(1\) pct. 2 lit. d\) din Codul de procedură penală](#) reprezintă norme de procedură a căror reglementare este de competența exclusivă a legiuitorului, care poate institui, în considerarea unor situații deosebite, reguli speciale de procedură, conform [art. 126 alin. \(2\) din Constituție](#).
10. Referitor la pretinsa încălcare a dreptului de proprietate privată prin instituirea plății unor taxe judiciare, în jurisprudența instanței europene s-a reținut că, atunci când cuantumul acestor taxe este foarte ridicat, de natură a atrage imposibilitatea pentru parte a le plăti, această împrejurare constituie o ingerință disproporționată în dreptul de acces la instanță, făcând ca acest drept, esențial pentru asigurarea principiului preeminenței dreptului într-o societate democratică, să nu mai fie real și efectiv, ci doar teoretic și iluzoriu. Totodată, nivelul acestor taxe, în lumina circumstanțelor speciale ale cauzei, incluzând posibilitatea reclamantului de a le plăti, precum și faza procedurală în care aceste restricții sunt impuse sunt factori care trebuie luați în calcul pentru a stabili dacă o persoană s-a putut bucura de dreptul de acces și a beneficiat de o judecată din partea unei instanțe. Aceste argumente sunt, în opinia Guvernului, valabile și în cazul cheltuielilor judiciare avansate de stat, cu atât mai mult cu cât, în speță, cuantumul cheltuielilor nu este unul excesiv, care să pună în pericol mijloacele de existență ale autorului.
11. Președinții celor două Camere ale Parlamentului și Avocatul Poporului nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, documentele depuse, susținerile reprezentantului autorului excepției, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile [Constituției](#), precum și [Legea nr. 47/1992](#), reține următoarele:

12. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor [art. 146 lit. d\) din Constituție](#), precum și ale [art. 1 alin. \(2\)](#), ale [art. 2, 3, 10 și 29 din Legea nr. 47/1992](#), să soluționeze excepția de neconstituționalitate.
13. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie dispozițiile [art. 275 alin. \(1\) pct. 2 lit. d\)](#) cu denumirea marginală Plata cheltuielilor avansate de stat în celelalte cazuri din [Codul de procedură penală](#), care au următorul conținut: „(1) Cheltuielile judiciare avansate de stat sunt suportate după cum urmează: [...]”
2. în caz de încetare a procesului penal, de către: [...]
- d) inculpatul și persoana vătămată, în caz de împăcare.”
14. Autorul excepției de neconstituționalitate susține că dispozițiile legale criticate încalcă prevederile constituționale ale [art. 21 alin. \(3\)](#) referitor la dreptul la un proces echitabil, [art. 44 alin. \(1\) și \(4\)](#) referitor la garantarea dreptului de proprietate privată și la interzicerea naționalizării sau a oricăror alte măsuri de trecere silită în proprietate publică a unor bunuri pe baza apartenenței politice sau de altă natură discriminatorie a titularilor și [art. 136 alin. \(5\)](#) referitor la inviolabilitatea proprietății private, în condițiile legii organice.
15. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea constată că prevederile legale criticate dispun cu privire la plata cheltuielilor judiciare avansate de stat în caz de împăcare și care vor fi suportate de către inculpat și persoana vătămată.
16. Autorul excepției este nemulțumit de împrejurarea că, deși cuantumul prejudiciului cauzat prin fapta penală se ridică la suma de 400 lei, a fost obligat la plata unor sume cu titlu de cheltuieli judiciare către stat în cuantum de 400 lei în Dosarul nr. 16.391/271/2015 privindu-i pe inculpații Nicolae Ciobotaru și Szabo Aurel și în cuantum de 200 de lei în Dosarul disjunct nr. 9.516/271/2016 vizându-l pe inculpatul Oros Marcel Codin.
17. Drept urmare, apreciază că prevederile legale criticate afectează dreptul de proprietate privată, precum și dreptul la un proces echitabil, întrucât obligă persoana vătămată la plata cheltuielilor de judecată, în caz de împăcare, fără a exista vreo culpă a acesteia, cu atât mai mult cu cât procesul penal a fost inițiat în virtutea principiului oficialității.
18. Cu privire la aceste critici, Curtea, examinând dispozițiile [art. 275 din Codul de procedură penală](#) în integralitatea lor, constată că, în procesul penal, atunci când cheltuielile judiciare nu rămân în sarcina statului, prevalează principiul explicit referitor la obligarea unei persoane la plata cheltuielilor judiciare către stat, numai în măsura în care are o culpă procesuală.

19. Totodată, nicio normă constituțională nu impune gratuitatea actului de justiție. Prin urmare, cheltuielile judiciare ocazionate în procesul penal, avansate de stat, trebuie suportate de partea vinovată pentru provocarea lor, neputându-se aprecia că aceasta are semnificația afectării dreptului de proprietate privată prin naționalizare sau prin trecere silită în proprietate publică a unor bunuri pe baza apartenenței politice sau de altă natură discriminatorie a titularilor, așa cum susține autorul excepției. Faptul că, în caz de împăcare, în procesul penal, cheltuielile judiciare avansate de stat sunt suportate de inculpat și persoana vătămată, nu împiedică părțile interesate să se adreseze justiției și să se prevaleze, fără nicio îngrădire, de toate garanțiile care caracterizează dreptul la un proces echitabil, reglementat de dispozițiile constituționale ale [art. 21](#).

20. De asemenea, prin [Decizia nr. 87 din 23 februarie 2016](#), publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 311 din 22 aprilie 2016, paragraful 18, Curtea a statuat că, în calculul cheltuielilor judiciare, instanțele judecătorești determină cheltuielile avansate de stat și cele făcute de părți și de alți subiecți procesuali. Din prima categorie fac parte cheltuieli precum cele necesare efectuării actelor de procedură sau de probațiune dispuse de organele judiciare și cheltuielile pentru conservarea obiectelor ridicate sau sechestrate în cursul procesului. În cea de-a doua categorie se încadrează cheltuielile făcute de părți și de ceilalți subiecți procesuali în cursul procesului, din proprie inițiativă, cum sunt angajarea unui apărător, depunerea de cereri și memorii și administrarea de mijloace de probă pentru susținerea acțiunii civile, sau pe baza dispozițiilor instanței, cum sunt deplasarea la sediul organului judiciar pentru audiere sau nerealizarea unui câștig licit. Prin urmare, aceste două categorii de cheltuieli însumează subcategorii determinate de particularitățile fiecărei cauze penale. Valoarea acestora este atestată prin documente justificative sau este determinată numeric pe baza unor criterii legale, cum sunt ordinele și normele metodologice de stabilire a onorariilor convenite experților sau interpreților.

21. Așa fiind, Curtea constată că, în ce privește cheltuielile judiciare propriu-zise, acestea pot fi împărțite în două mari categorii: cheltuieli avansate de stat și cheltuieli făcute de părți sau de alți subiecți procesuali.

22. În procesul penal, obligația suportării cheltuielilor judiciare are caracter complex, teoria culpei procesuale uzitată în procesul civil fiind completată cu cea derivând din accesorialitatea cheltuielilor judiciare față de răspunderea penală sau, după caz, răspunderea civilă constatată.

23. Obligația inculpatului aflat în culpă infracțională de a suporta cheltuielile judiciare este principală și integrală, întrucât săvârșirea unei infracțiuni atrage inevitabil desfășurarea urmăririi penale și a judecății în primă instanță, incluzând și eventualele cheltuieli determinate de persoana vătămată sau partea civilă. Culpă infracțională nu exclude culpa procesuală, în situațiile în care cheltuielile au fost provocate de o cerere accesorie fondului procesului, respinsă ca neîntemeiată.

24. Celelalte părți au o obligație subsidiară și limitată de a suporta cheltuielile judiciare, de principiu, culpa lor fiind una procesuală. Obligația este subsidiară, întrucât intervine numai când cheltuielile respectivă nu este suportată de inculpat și limitată numai la cheltuielile provocate din culpa procesuală a părții. Această soluție este valabilă întotdeauna în cazul în care părțile nu se înțeleg și nu se interpun în niciun fel în deturnarea procesului penal de la scopul său.

25. În cazul în care părțile se înțeleg într-una din formele puse la dispoziție de lege asupra pretențiilor civile, această înțelegere se răsfrânge și asupra modului de suportare a cheltuielilor judiciare, conform principiului *accessorium sequitur principale*. Astfel, cheltuielile judiciare vor fi suportate după cum urmează:

- persoana vătămată, în caz de retragere a plângerii prealabile sau în cazul în care plângerea prealabilă a fost tardiv introdusă [[art. 275 alin. \(1\) pct. 2 lit. b\)](#)];
- partea prevăzută în acordul de mediere, în cazul în care a intervenit medierea penală [[art. 275 alin. \(1\) pct. 2 lit. c\)](#)];
- inculpatul și persoana vătămată, în caz de împăcare [[art. 275 alin. \(1\) pct. 2 lit. d\)](#)].

26. De asemenea, procesul penal este guvernat, de regulă, de principiul oficialității și, în cazul infracțiunilor având o intensitate redusă a valorii sociale ocrotite, de cel al disponibilității. În cazul infracțiunilor guvernate de principiul oficialității, legiuitorul, în funcție de valoarea socială ocrotită de legea penală, precum și de modalitatea de săvârșire faptei, a instituit posibilități de stingere a acțiunii penale și civile prin voința părților, sens în care a făcut acest lucru în cazul infracțiunii de furt [[art. 231 alin. \(2\) din Codul penal](#)], de violență în familie [[art. 199 alin. \(2\) din Codul penal](#)], de însușirea bunului găsit sau ajuns din eroare la făptuitor [[art. 243 alin. \(3\)](#)], de înșelăciune [[art. 244 alin. \(3\) din Codul penal](#)], de înșelăciune privind asigurările [[art. 245 alin. \(3\) din Codul penal](#)] și de nerespectarea hotărârilor judecătorești [[art. 287 alin. \(3\) din Codul penal](#)]. Or, nu poate fi primită susținerea potrivit căreia persoana vătămată /partea civilă nu are nicio culpă procesuală, de vreme ce procesul a fost guvernat de principiul oficialității și că aceasta nu ar trebui, în caz de împăcare, să fie obligată alături de inculpat la plata cheltuielilor judiciare, deoarece dispozițiile legale criticate, respectiv [art. 275 alin. \(1\) pct. 2 lit. d\) din Codul de procedură penală](#) au o aplicabilitate subsidiară prevederilor consacrate de [art. 81 alin. \(2\) din același cod](#), potrivit cărora „Persoana care a suferit o vătămare fizică, materială sau morală printr-o faptă penală pentru care acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu și care nu dorește să participe la procesul penal trebuie să înștiințeze despre aceasta organul judiciar, care, dacă apreciază necesar, o va putea audia în calitate de martor”, calitate în care, evident, nu va fi obligată la plata vreunei cheltuieli. Prin urmare, persoana vătămată, neînțelegând să se prevaleze de aceste prevederi, a consimțit

prin conduita sa procesuală la continuarea din oficiu a acțiunii penale în scopul alăturării la aceasta a acțiunii sale civile. Acest fapt are semnificația unei asumări a anumitor cheltuieli judiciare avansate de stat, pentru că o persoană vătămată poate deveni parte civilă numai dacă, prin propria sa voință, până la începerea cercetării judecătorești, a exercitat acțiunea civilă în procesul penal, în condițiile [art. 19, 20 și 84 din Codul de procedură penală](#).

27. De altfel, Curtea constată că și conduita persoanei vătămate generează cheltuieli din partea statului și, de vreme ce împăcarea se face potrivit [art. 159 alin. \(3\) din Codul penal](#), până la citirea actului de sesizare, cheltuielile generate până la împăcare trebuie suportate de cei care prin conduita lor au dat o anumită amploare și întindere în timp procesului penal. Depunerea declarației de împăcare într-o fază avansată a procedurii judiciare duce la o întindere în timp a procesului penal, statul fiind cel care suportă în consecință cheltuielile făcute până la acel moment. Acestea puteau fi însă limitate dacă împăcarea ar fi intervenit la un moment cât mai apropiat de cel al începerii urmăririi penale.

28. În plus, Curtea reamintește că și sub tărâmul vechilor reglementări penale și procesual penale, inculpatul și persoana vătămată, în caz de împăcare, erau obligați la plata cheltuielilor judiciare, chiar dacă acțiunea penală era pusă în mișcare din oficiu [a se vedea [art. 192 pct. 2 lit. b\) din Codul de procedură penală din 1968](#)], existând infracțiuni pentru care acțiunea penală, deși era pusă în mișcare exclusiv din oficiu, împăcarea părților înlătura răspunderea penală (a se vedea vătămarea corporală din culpă prevăzută de [art. 184 alin. 2, 4 și 6](#), seducția prevăzută de [art. 199 alin. 2](#) și tulburarea de posesie prevăzută de [art. 220 alin. 4](#), toate din [Codul penal din 1969](#)).

29. Subsidiar, Curtea mai constată că persoana vătămată, achiesând la împăcare, prin voința sa, a împiedicat statul să finalizeze acțiunea penală pornită din oficiu, autorul infracțiunii neputând fi tras la răspundere penală și nici obligat la plata integrală a cheltuielilor judiciare avansate de stat. Totodată, nu trebuie ignorat nici faptul că într-un proces penal sunt prezente două categorii de interese, și anume cel al statului obligat să apere valorile sociale ocrotite de legea penală și cel al părților/persoanelor implicate. Când privește interesul acestora din urmă, în caz de împăcare, interesele sunt concurente, și anume ale inculpatului de a nu fi tras la răspundere penală, pe de o parte, și ale persoanei vătămate de a-și recupera mai repede prejudiciul cauzat, pe de altă parte. De aceea, Curtea apreciază că este normal ca fiecare dintre aceștia din urmă să fie obligat la plata cheltuielilor judiciare avansate de stat.

30. În sfârșit, dispozițiile legale criticate reprezintă norme de procedură a căror reglementare este de competență exclusivă a legiuitorului, care poate institui, în considerarea unor situații deosebite, reguli speciale de procedură, conform [art. 126 alin. \(2\) din Constituție](#). Or, soluția legislativă potrivit căreia, în caz de împăcare, cheltuielile judiciare vor fi suportate de inculpat și persoana vătămată, este justificată și de împrejurarea că împăcarea lasă o incertitudine în ceea ce privește culpa procesuală a ambelor părți, precum și o incertitudine asupra culpei infracționale a inculpatului.

31. De aceea, instanța de judecată, fiind în prezența unor incertitudini, nu poate obliga inculpatul la plata tuturor cheltuielilor judiciare, deoarece o parte dintre acestea au fost făcute din culpa procesuală a persoanei vătămate cu care s-a împăcat.

32. Totodată, împăcarea părților constituie o cauză de înlăturare a răspunderii penale, fiind o convenție intervenită între părți, prin care ele se înțeleg să nu mai continue procesul penal și are ca urmare stingerea efectelor de fond ale acestuia.

33. Potrivit legii civile, la care [art. 193 din Codul de procedură penală din 1968](#) și [art. 276 alin. \(6\) din actualul Cod de procedură penală](#) fac trimitere, această înțelegere poate purta și asupra plății cheltuielilor judiciare suportate de părți; însă, în lipsa unui asemenea acord, fiecare parte va suporta propriile sale cheltuieli.

34. Prin urmare, chiar dacă, odată cu declarația de împăcare, persoana vătămată a pretins cheltuieli judiciare, acestea nu-i pot fi acordate, atâta vreme cât inculpatul nu a consimțit la plata lor. Nu se poate susține că obligarea inculpatului la plata cheltuielilor judiciare către persoana vătămată ar rezulta implicit din împăcarea intervenită, deoarece această înțelegere de stingere a procesului penal precede și împiedică elucidarea problemei dacă inculpatul este sau nu vinovat de săvârșirea infracțiunii imputate și, ca atare, nu există temeieri pentru ca, în sarcina lui, să se stabilească vreo obligație referitoare la plata cheltuielilor judiciare făcute de persoana vătămată.

35. Când privește critica autorului fundamentată pe dispozițiile [art. 136 alin. \(5\)](#) referitor la inviolabilitatea proprietății private, Curtea constată că acestea nu sunt incidente în cauză.

36. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul [art. 146 lit. d\)](#) și al [art. 147 alin. \(4\) din Constituție](#), al [art. 1-3](#), al [art. 11 alin. \(1\) lit. A.d\)](#) și al [art. 29 din Legea nr. 47/1992](#), cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate ridicată de Ludovic Murvai în Dosarul nr. 9.516/271 /2016 al Judecătoriei Oradea - Secția penală și constată că dispozițiile [art. 275 alin. \(1\) pct. 2 lit. d\) din Codul de procedură penală](#) sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Judecătoriei Oradea - Secția penală și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 23 noiembrie 2017.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE

prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent,

Afrodita Laura Tutunaru
